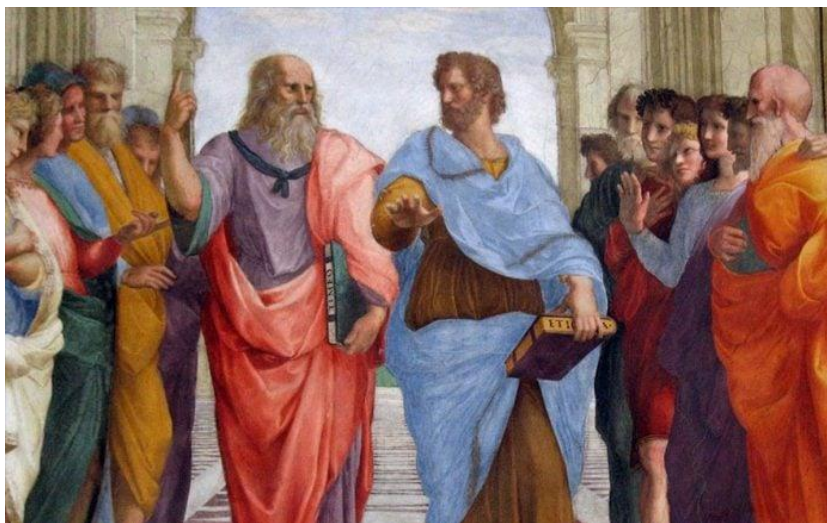

Μεγάλοι φιλόσοφοι της αρχαίας Ελλάδας

Το συγκεκριμένο φυλλάδιο δημιουργήθηκε ως πρόσθετο βοηθητικό υλικό για τη διδασκαλία αρχαίων ελληνικών σε μαθητές της Α' γυμνασίου. Περιέχει μερικές βασικές πληροφορίες για τον Σωκράτη, τον Πλάτωνα και τον Αριστοτέλη και δίνει αφορμή στα παιδιά να ερευνήσουν λίγο βαθύτερα τη ζωή και την προσφορά αυτών των σπουδαίων προσωπικοτήτων της αρχαιότητας. Στη συζήτηση προσθέτουμε κι άλλα βιογραφικά στοιχεία και ως άσκηση ζητούμε από τους μαθητές να γράψουν τις εντυπώσεις τους για κάθε φιλόσοφο. Μπορούμε να ζητήσουμε και συσχετισμό με το σήμερα.

Η πρακτική εφαρμογή της συγκεκριμένης δράσης είχε πολύ καλά αποτελέσματα, καθώς οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν από κοντά κάποιες σημαντικές πτυχές του βίου και του έργου των φιλοσόφων. Μέσα από τις πληροφορίες και την επεξεργασία δίνονται λαβές για γόνιμο προβληματισμό. Συνήθως αξιοποιούμε το φυλλάδιο ως «ανάπαυλα» μετά από κάποιο επαναληπτικό διαγώνισμα ή όταν μελετούμε στο μάθημα των αρχαίων ελληνικών κάποιο σχετικό κείμενο π.χ. στα αρχαία Α' γυμνασίου, ενότητα 10, *Ο Σωκράτης για τη φιλία* ή Γ' γυμνασίου, ενότητα 9, *Οι νόμοι επισκέπτονται τον Σωκράτη στη φυλακή* ή σε όποια άλλη ταιριαστή αφορμή.

Μεγάλοι φιλόσοφοι της αρχαίας Ελλάδας

Σωκράτης (470-399 π.Χ.)

Ο Σωκράτης γεννήθηκε στην Αθήνα. Πήρε τη συνηθισμένη μόρφωση της εποχής του και για λίγο άσκησε το επάγγελμα του πατέρα του Σωφρονίσκου που ήταν ανδριαντοποιός και κατασκεύαζε αγάλματα.

Δεν άφησε γραπτά, γιατί θεωρούσε πιο σημαντικά το διάλογο και την προσωπική επαφή με τους ανθρώπους. Οι μαθητές του, όμως, ο Πλάτωνας και ο Ξενοφώντας κατέγραψαν τη διδασκαλία του. Έζησε όλη τη ζωή του στην Αθήνα. Ήταν πολύ αφοσιωμένος στους νόμους της πόλης και τη δικαιοσύνη. Άσκησε κριτική στα λάθη των αρχόντων, στις άδικες αποφάσεις των 30 τυράννων. Οι απόψεις του Σωκράτη προκαλούσαν ανησυχία και αντιδράσεις. Γι' αυτό τον κατηγορήσαν ως ασεβή και επικίνδυνο για τους νέους. Το δικαστήριο της Ηλιαίας τον καταδίκασε σε θάνατο. Οι μαθητές του τον παρακάλεσαν να αποδράσει από τη φυλακή, αλλά ο Σωκράτης αρνήθηκε. Με γαλήνη και αταραξία ήπιε το κώνειο (δηλητήριο). Λίγες ώρες πριν το θάνατό του έλεγξε τους Αθηναίους με τα εξής προφητικά λόγια: «Θα συνεχίσετε να ζείτε μέσα στον ύπνο και το σκοτάδι, αν ο Θεός δε σας λυπηθεί και δε φροντίσει να σας στείλει κάποιον άλλο...».

Ο Σωκράτης δίδασκε χωρίς αμοιβή χωρίς να ταξιδεύει στις διάφορες ελληνικές πόλεις, όπως οι σοφιστές. Δεν είχε ανοίξει σχολή, αλλά σύχναζε στα γυμναστήρια και στην Αγορά, όπου συναντούσε τους νέους και συζητούσε μαζί τους. Το πρόβλημα που απασχολεί το Σωκράτη δεν είναι ο κόσμος και η φύση, αλλά ο Άνθρωπος. Δίδασκε να γνωρίζει κανείς πρώτα τον εαυτό του, να αποκτά αυτογνωσία (γνώθι σαυτόν). Η εφαρμογή του καλού και η γνώση της αρετής είναι ο σκοπός της ζωής κάθε ανθρώπου. Ο άνθρωπος κάνει το κακό από άγνοια, αδικεί χωρίς τη θέλησή του (ουδείς εκών κακός). Πίστευε ότι η αρετή μπορεί να διδαχθεί. Η φωνή της συνείδησης μέσα μας μας προστατεύει από τα λάθη. Σημασία δεν έχει η γνώμη των πολλών, αλλά των ειδικών. Το άτομο φτάνει στην ευτυχία με την ηθική τελείωση, όταν στρέφει την προσοχή του στο νου και την ψυχή.

Το μαντείο των Δελφών τον χαρακτήρισε ως το σοφότερο των Ελλήνων, γιατί δεν ήταν αλαζόνας ούτε υπερήφανος, αλλά έλεγε για τον εαυτό του «ένα ξέρω, ότι δεν ξέρω τίποτα».

Πλάτωνας (427-347 π.Χ.)

Γεννήθηκε στην Αθήνα από αριστοκρατική οικογένεια. Απέκτησε σπουδαία μόρφωση. Φιλοδοξούσε να ασχοληθεί με την πολιτική, αλλά οι 30 τύραννοι τον απογοήτευσαν. Σε ηλικία είκοσι ετών συνάντησε το Σωκράτη. Εγκατέλειψε την ποίηση κι έγινε μαθητής του για εννέα χρόνια. Η διδασκαλία του Σωκράτη επηρέασε πολύ τη φιλοσοφική του σκέψη. Μετά τη θανατική καταδίκη του Σωκράτη (399 π.Χ.) φεύγει απογοητευμένος από την Αθήνα και πηγαίνει στα Μέγαρα. Ταξιδεύει στην Αίγυπτο και την Κυρήνη, όπου συναντά πολλούς σοφούς της εποχής. Κάνει τρία ταξίδια στην Κάτω Ιταλία και τη Σικελία, όπου γνωρίζει φιλοσόφους και τους τυράννους των Συρακουσών. Προσπάθησε να τους κάνει φιλοσόφους βασιλιάδες σε μια ιδανική πολιτεία, αλλά το σχέδιό του απέτυχε. Μάλιστα κινδύνευσε να πουληθεί ως δούλος. Επέστρεψε στην Αθήνα και άνοιξε σχολή (387 π.Χ.), την *Ακαδημία*, στην οποία δίδασκε για πολλά χρόνια.

Έγραψε πολλά έργα με μορφή διαλόγου. Πρωταγωνιστής είναι σχεδόν πάντα ο Σωκράτης που συζητά με κάποιον με ερωταποκρίσεις και στο τέλος διατυπώνεται ένα συμπέρασμα,

μερικές φορές με ένα μύθο. Άλλοτε πάλι δίνεται ένας ορισμός π.χ. τι είναι σωφροσύνη, φιλία, ανδρεία, αρετή, αλήθεια, ψυχή κ.ά..

Στο έργο του *Πολιτεία* ο Πλάτωνας υποστηρίζει ότι οι κυβερνήτες πρέπει να έχουν σοφία και οι πολεμιστές ανδρεία. Η παιδεία είναι ο μόνος δρόμος για τη γνώση της αλήθειας. Είναι προτιμότερο να αδικείται κανείς και όχι να αδικεί. Η δίκαιη τιμωρία είναι καλύτερη από την ατιμωρησία. Κάθε άνθρωπος πρέπει να είναι κι όχι να φαίνεται μόνο δίκαιος.

Αριστοτέλης (384-322 π.Χ.)

Γεννήθηκε στα Στάγειρα της Χαλκιδικής και ήταν γιος του γιατρού Νικόμαχου. Σε ηλικία 17 ετών ήρθε στην Αθήνα στην Ακαδημία του Πλάτωνα, όπου έμεινε 20 χρόνια. Είχε μεγάλη φιλομάθεια και ρητορική ικανότητα. Συζήτησε, μελέτησε πολύ, έγραψε πολλά έργα και με την επίμονη εργασία του έγινε μια μεγάλη πνευματική προσωπικότητα. Μετά το θάνατο του Πλάτωνα πήγε στην Άσσο της Τρωάδας και στη Μυτιλήνη, όπου συνέχισε τις έρευνες και τις μελέτες. Το 342 π.Χ. πήγε στην Πέλλα, όπου τον κάλεσε ο βασιλιάς της Μακεδονίας, Φίλιππος ο Β΄, για να αναλάβει την εκπαίδευση του Αλεξάνδρου. Ο Αλέξανδρος αγάπησε πολύ τον Αριστοτέλη κι έλεγε συχνά ότι στον πατέρα του χρωστούσε τη ζωή (το ζην), ενώ στο δάσκαλό του την καλή ζωή (το ευ ζην). Τρία χρόνια μετά επέστρεψε στην Αθήνα. Το 335 π.Χ. ίδρυσε δική του σχολή, το *Λύκειο*. Η σχολή ονομάστηκε και *περιπατητική* ή *περίπατος*, γιατί η διδασκαλία γινόταν καθώς οι μαθητές βάδιζαν κάτω απ' τα δέντρα κοντά στην όχθη του ποταμού Ιλισσού.

Όταν πέθανε ο Μέγας Αλέξανδρος (323 π.Χ.), ο Αριστοτέλης έφυγε στη Χαλκίδα στο σπίτι της μητέρας του Φαιστίδας, όπου τον επόμενο χρόνο πέθανε. Τότε τη διεύθυνση του Λυκείου ανέλαβε ο μαθητής του Θεόφραστος (372-286 π.Χ.), γνωστός από τους *Χαρακτήρες*, ένα σατιρικό έργο με 30 σκίτσα προσώπων.

Ο Αριστοτέλης ασχολήθηκε με πάρα πολλές επιστήμες: ζωολογία, βοτανική, βιολογία, πολιτική, ρητορική, ποίηση, ψυχολογία, φυσική κ.ά.. Ο Αριστοτέλης μίλησε για την αρχή της μεσότητας, που είναι το σωστό ανάμεσα σε δύο άκρα, την έλλειψη και την υπερβολή π.χ. το θάρρος ανάμεσα στη δειλία και το θράσος (αλόγιστη τόλμη). Υποστήριξε ότι ο άνθρωπος έχει από τη φύση του τη διάθεση να ζει μαζί με άλλους ανθρώπους σε μία πόλη, μια κοινωνία που θα φροντίζει το κοινό συμφέρον όλων των πολιτών μαζί. Επίσης, ο Αριστοτέλης έλεγε ότι ο άνθρωπος από τη φύση του έχει όρεξη να μαθαίνει, να ψάχνει, να αναζητά, να ερευνά τα πάντα γύρω του και να θαυμάζει και την πιο μικρή λεπτομέρεια σ' ένα φυτό ή σ' ένα έντομο.

